

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت کویت

در زمینه کمک و همکاری متقابل در امور گمرکی»

مقدمه

انعقاد موافقتنامه‌های دوجانبه یکی از ابزارهای مهم در توسعه روابط میان کشورها از طریق ثبات در مقررات و ایجاد اعتماد میان فعالان اقتصادی طرفین است که موجب ایجاد زمینه‌های لازم برای تقویت همکاری‌ها و جلب اعتماد سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی می‌گردد. لایحه موافقتنامه بین ایران و کویت در زمینه کمک و همکاری متقابل در امور گمرکی نیز یکی از موافقتنامه‌های دوجانبه است که در مقدمه آن به مواردی از جمله زیان‌آور بودن تخلف از قانون گمرکی برای منافع اقتصادی، تجاری، مالی، اجتماعی و فرهنگی دولت‌ها، اهمیت تعیین دقیق حقوق گمرکی و سایر مالیات‌های مربوط به واردات یا صادرات، حصول اطمینان از اجرای صحیح اقدامات درباره ممنوعیت‌ها، محدودیت‌ها و کنترل‌های گمرکی و همکاری بین‌المللی برای اعمال و اجرای قوانین گمرکی و اقدام علیه تخلفات گمرکی بین گمرک‌های ایران و کویت براساس مقررات قانونی اشاره شده است:

مشخصات لایحه

دوره نهم - سال سوم

شماره ثبت:

۵۳۴

شماره چاپ:

۱۲۹۶

تاریخ چاپ:

۱۳۹۳/۹/۱۹

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفتر: مطالعات اقتصادی

۱. موضوع لایحه

این لایحه ضمن ارائه یک ماده واحده به یک مقدمه، ۲۲ ماده و یک پیوست اشاره دارد و در چارچوب توصیه‌نامه کمک متقابل اداری و بیانیه همکاری گمرکی و کمک متقابل اداری (بیانیه قبرس) که در دسامبر ۱۹۵۳ و جولای ۲۰۰۰ به تصویب سازمان جهانی گمرک (شورای همکاری گمرکی) به تصویب رسیده قرار دارد. در این لایحه به مواردی از جمله تعاریف، دامنه شمول موافقتنامه، زمینه‌های کمک، انواع ویژه همکاری، اطلاعات مربوط به قاچاق کالاهای خاص، اطلاعات، کارشناسان و گواهان، مکاتبه در مورد درخواست‌ها، انجام درخواست‌ها، محرمانه بودن اطلاعات، تحویل کنترل شده، معافیت‌ها، هزینه‌ها، اجرای موافقتنامه، سایر ترتیبات و لازم‌الاجرا شدن و خاتمه موافقتنامه اشاره شده است.

۲. پیشینه قانونی موافقتنامه‌های همکاری گمرکی

سابقه تصویب این دست موافقتنامه‌های همکاری گمرکی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها از جمله قانون موافقتنامه کمک متقابل اقتصادی برای اجرای صحیح قانون گمرکی و جلوگیری و مبارزه با تخلفات گمرکی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و روسیه در سال ۱۳۷۹، هند و قزاقستان در سال ۱۳۸۰، ارمنستان و ترکیه در سال ۱۳۸۲، بلغارستان، سودان، ترکمنستان، آذربایجان، اوکراین، یونان، کوبا، بلژیک و اتریش در سال ۱۳۸۳، پاکستان در سال ۱۳۸۴، تونس، لبنان، قرقیزستان و ایتالیا در سال ۱۳۸۵، بلاروس، افغانستان، تاجیکستان، صربستان و مونتنگرو، سوریه، گرجستان، اندونزی، قطر و ایتوپپی در سال ۱۳۸۶ و سریلانکا و گروه دی‌هشت در سال ۱۳۸۷، الجزایر و نیجریه در سال ۱۳۸۸، ازبکستان در سال ۱۳۸۹، چین در سال ۱۳۹۰ مؤید این ادعاست که دولت طی سال‌های اخیر از این ابزار به‌طور مستمر استفاده کرده است و لایحه حاضر نیز قصد انعقاد چنین توافقی با کشور کویت را دارد.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۴۱۳۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۳/۱۱/۵

۳. نگاهی به موافقتنامه‌های منعقدہ میان ایران و کویت

بررسی موافقتنامه‌های منعقدہ میان ایران و کویت طی سال‌های گذشته حاکی از انعقاد موافقتنامه‌های متعددی با این کشور همسایه است که می‌توان به موافقتنامه همکاری‌های حقوقی و قضایی در امور مدنی، تجاری، احوال شخصیه و جزایی در سال ۱۳۸۳، موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۸۶، موافقتنامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف در مورد مالیات‌های بر درآمد و سرمایه در سال ۱۳۸۷ و موافقتنامه همکاری‌های امنیتی در سال ۱۳۸۷ اشاره کرد.

۴. میزان واردات و صادرات بین ایران و کویت

حجم تجارت خارجی ایران و کویت طی سال‌های اخیر نشان می‌دهد که میزان صادرات ایران به کویت از ۴۸۹ هزار تن به ارزش ۹۵ میلیون دلار در سال ۱۳۹۱ به رقم ۹۰۳ هزار تن به ارزش ۹۸ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ رسیده که نسبت به سال گذشته از نظر وزنی ۸۵ درصد و از نظر ارزشی ۳ درصد رشد داشته است. همچنین کشور کویت سی‌ودومین شریک صادراتی ایران بوده و تنها حدود ۰/۲۹ درصد ارزش صادرات ایران به کشور کویت انجام می‌شود.

همچنین میزان واردات ایران از کویت از ۱۰ هزار تن به ارزش ۶۶ میلیون دلار در سال ۱۳۹۱ به رقم ۷۱ هزار تن به ارزش ۱۲۶ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ رسیده که نسبت به سال گذشته از نظر وزنی ۵۸۳ درصد و از نظر ارزشی ۹۰ درصد رشد داشته است. کویت سی‌ودومین شریک وارداتی کشور بوده و تنها ۰/۱۲ درصد ارزش واردات ایران از کشور کویت صورت می‌گیرد.

۵. نکاتی پیرامون موافقتنامه‌های چندجانبه

الف) لوایح قانونی مربوط به موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه بعد از انجام هماهنگی‌های اولیه میان دولت‌های موضوع موافقتنامه، تهیه شده و برای تصویب به مجلس ارائه می‌شوند. **توافقات اولیه دولت‌ها** موجب می‌شود که اصلاح و تکمیل موافقتنامه‌ها در مجلس با مشکل روبرو شود. زیرا برای هرگونه حک و اصلاح آنها در مجلس باید مجدداً لایحه مذکور به دولت عودت داده و اصلاحات پیشنهادی با کشورهای طرف قرارداد مطرح شود و در صورت توافق مجدداً به صورت لایحه به مجلس بازگردد، البته محتمل است که تغییرات از سوی دولت طرف مذاکره پذیرفته نشده و تصویب موافقتنامه با بن‌بست مواجه شود. به همین دلیل معمولاً در بررسی لوایح مرتبط با موافقتنامه‌ها از پرداختن به مسائل فنی کوچک و جزئی پرهیز شده و تنها در صورتی که موافقتنامه از ابهامات اساسی برخوردار باشد و منجر به چالش احتمالی در مناسبات تجاری یا مقررات داخلی شود مجلس به اصلاح یا رد آن اقدام می‌کند.

ب) علاوه بر اینکه تأثیرگذاری مجلس در فرآیند قانونگذاری این گونه لوایح روشن و شفاف نیست، نظارت محسوسی نیز بر عملکرد این موافقتنامه‌ها پس از تصویب صورت نمی‌پذیرد. تاکنون ده‌ها موافقتنامه در قالب‌های متفاوت میان ایران و کشورهای مختلف منعقد و توسط مجلس محترم تصویب شده است ولی هیچ‌گونه گزارشی مبنی بر ارائه عملکرد و اثربخشی این موافقتنامه‌ها از طرف وزارت امور خارجه و دیگر وزارتخانه‌های تخصصی به مجلس ارائه نشده است.

ج) وجود شرایط کنونی حاکم بر موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه مبنی بر تعدد موافقتنامه‌ها توأم با عدم نظارت درخصوص نحوه عملکرد و میزان اثربخشی آنها را می‌توان ناشی از مشخص نبودن اولویت‌های صنعتی و تجاری کشور در راستای تقسیم کار جهانی و منطقه‌ای، عدم ثبات استراتژی کشور در انتخاب کشورهای طرف همکاری و تأثیر بالای روابط سیاسی بر روابط تجاری و اقتصادی کشور دانست.

نتیجه‌گیری

۱. با توجه به اینکه حوزه ورود مجلس در زمینه **قانونگذاری** در زمان تصویب اینگونه موافقتنامه‌ها و در زمینه **نظارت** بعد از تصویب پیرامون عملکرد موافقتنامه‌ها محدود و با موانعی جدی روبرو است پیشنهاد می‌شود برای تصویب این موافقتنامه‌ها فرآیند به‌شکلی تنظیم شود که **زمان کمتری را از کمیسیون‌های تخصصی** (به‌ویژه کمیسیون اقتصادی که با بیشترین حجم لوایح موافقتنامه روبرو است) به‌خود اختصاص دهند و به‌علاوه دستگاه‌های مسئول مکلف باشند **گزارش عملکرد مکتوبی از اثربخشی موافقتنامه‌های مشابه** ارائه دهند تا نمایندگان در فضایی شفاف و کارشناسی در خصوص رد یا تصویب این‌گونه لوایح تصمیم‌گیری کنند.

۲. با توجه به موارد فوق برحسب روند معمول کلیت این لوایح در قالب موافقتنامه‌های قبلی و چارچوب معمول بوده و قابل تصویب است.

